

Močové syndromy

MUDR. IVAN ŘIHÁČEK, PH.D.

Úvod

Anatomie

Diferenciální diagnostika nemocí ledvin

Vyšetření ledvin a močových cest

Vyšetření moče

Močové syndromy

Diagramy diagnostiky močových syndromů

Anatomie a fyziologie močového systému

Dospělá ledvina: 11-13cm dlouhá, retroperitoneálně, pravá několik cm níže pod játry (Th12-L2)

Jeden milion funkčních jednotek: **„nefronů“**

- glomeruly (filtrace plasmy, kůra ledviny)
- proximální kanálek, Henleova klička, distální kanálek (selektivní reabsorbce tekutin a minerálů, dřeň)
- sběrné kanálky (odvod moče do ledvinné pánvičky a močovodu, dřeň)

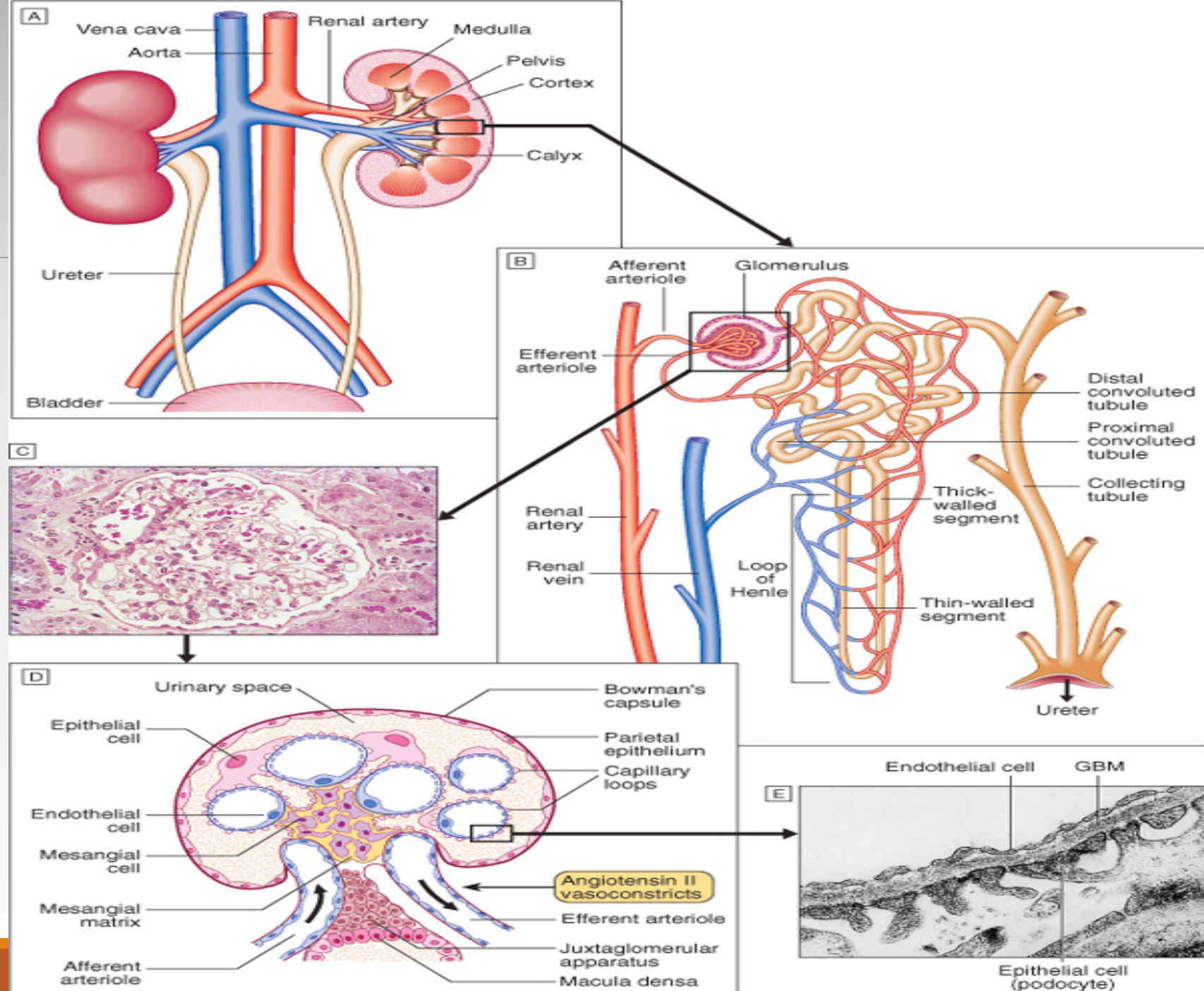
Ledvinná pánvička

Močovod (3x zúžení – junkce, křížení tepen a vstup do MM)

Močový měchýř (300 až 500 ml kapacita)

Močová trubice (ženy krátká, muži prostatická část)

Anatomie

Fyziologické funkce ledvin

Exkrece čpavku, močoviny a kreatininu (produkty metabolismu bílkovin)

Exkrece kyseliny močové (produkt metabolismu nukleových kyselin)

Regulace objemu tělesných tekutin a koncentrace minerálů

- Sodík, Draslík, Chloridy, Vápník, Fosfor, Hořčík
- Vše pod kontrolou hormonálních a hemodynamických signálů (RAAS, ADH, volumoreceptory...)

Regulace acido-bazické rovnováhy (HCO_3^- , H^+)

Ledviny vylučují řadu hormonů (s objemovým a metabolickým účinkem)

- Renin, erythropoetin, calcitriol – vit D3

Příznaky onemocnění ledvin

Časně:

Albuminurie: ≥ 30 mg/24h **A2**

albumin/creatinine ratio $\geq 3,0$ mg/mmol

Mírný pokles eGFR: **CKD G2 a G3a**

Oligurie < 500ml moči/24h

Pokročilé:

Proteinurie: ≥ 300 mg/24h **A3**

Trvalé zvýšení kreatininu v plazmě

Hypalbuminemie < 35 g/l

Otoky

Anurie: 0-100ml moči/24h

Diferenciální diagnóza akutního selhání ledvin (AKI)

Pre-renální

Snížení intravaskulárního objemu (hypotenze)

Stenóza ledvinné tepny

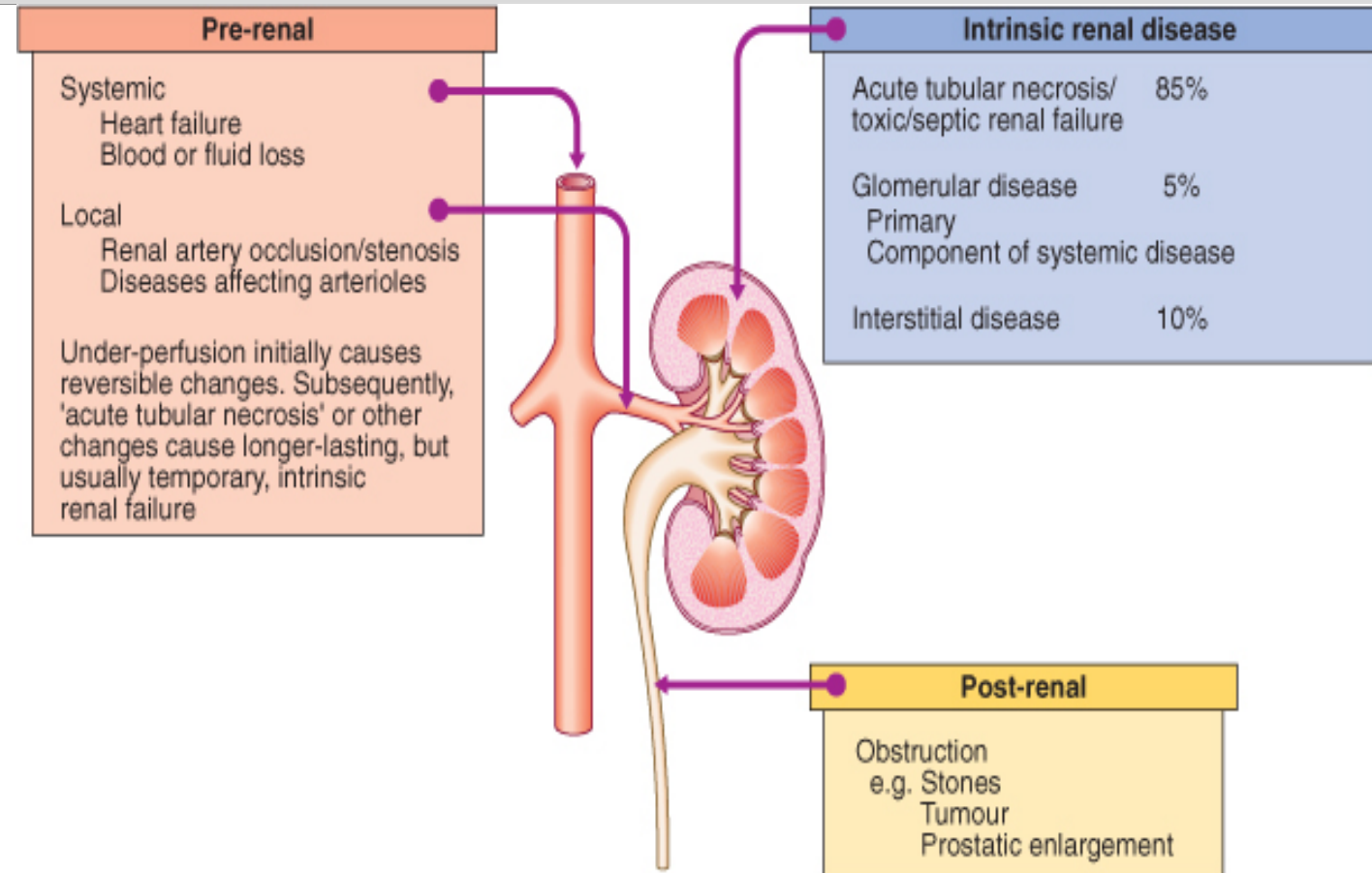
Srdeční selhání

Renální

Onemocnění parenchymu ledvin (nefrolog)

Post-renální

Obstrukce (urolog)

Diferenciální diagnóza chronického onemocnění ledvin (CKD)

Pre-renální

Hypertenzní aterosklerotické poškození (velké tepny)

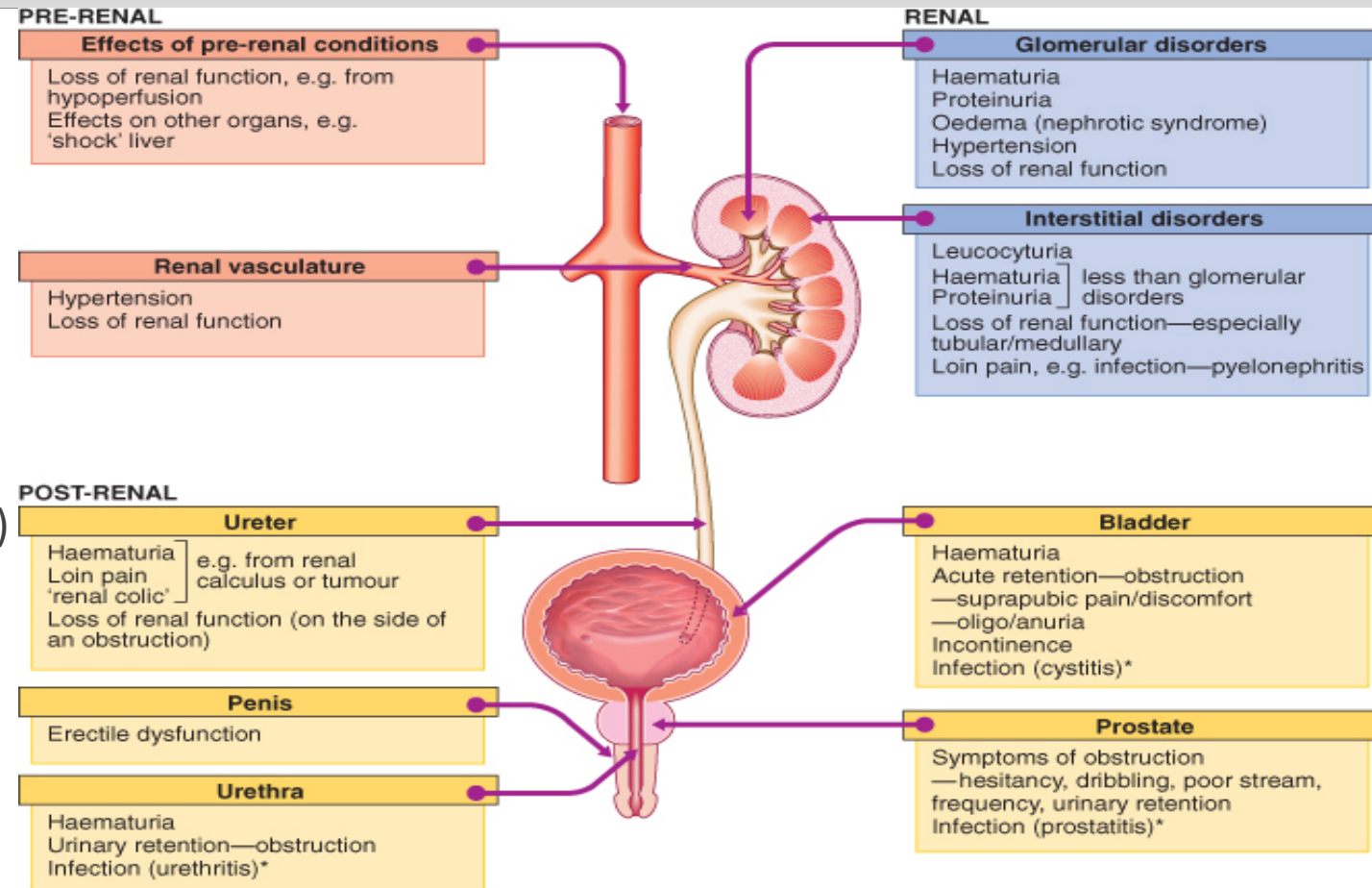
Renální

Poškození glomerulů (kůra, GN, diabetická nefropatie, hypertenzní nefropatie – malé tepny)

Intersticiální poškození (dřeň, tubuly, ledvinná pánvička)

Post-renální

Obstrukce (urologická péče, ledvinné kaménky, tumory, zvětšení prostaty, infekce - UTI)

Vyšetření ledvin a močových cest

Anamnéza

Fyzikální vyšetření

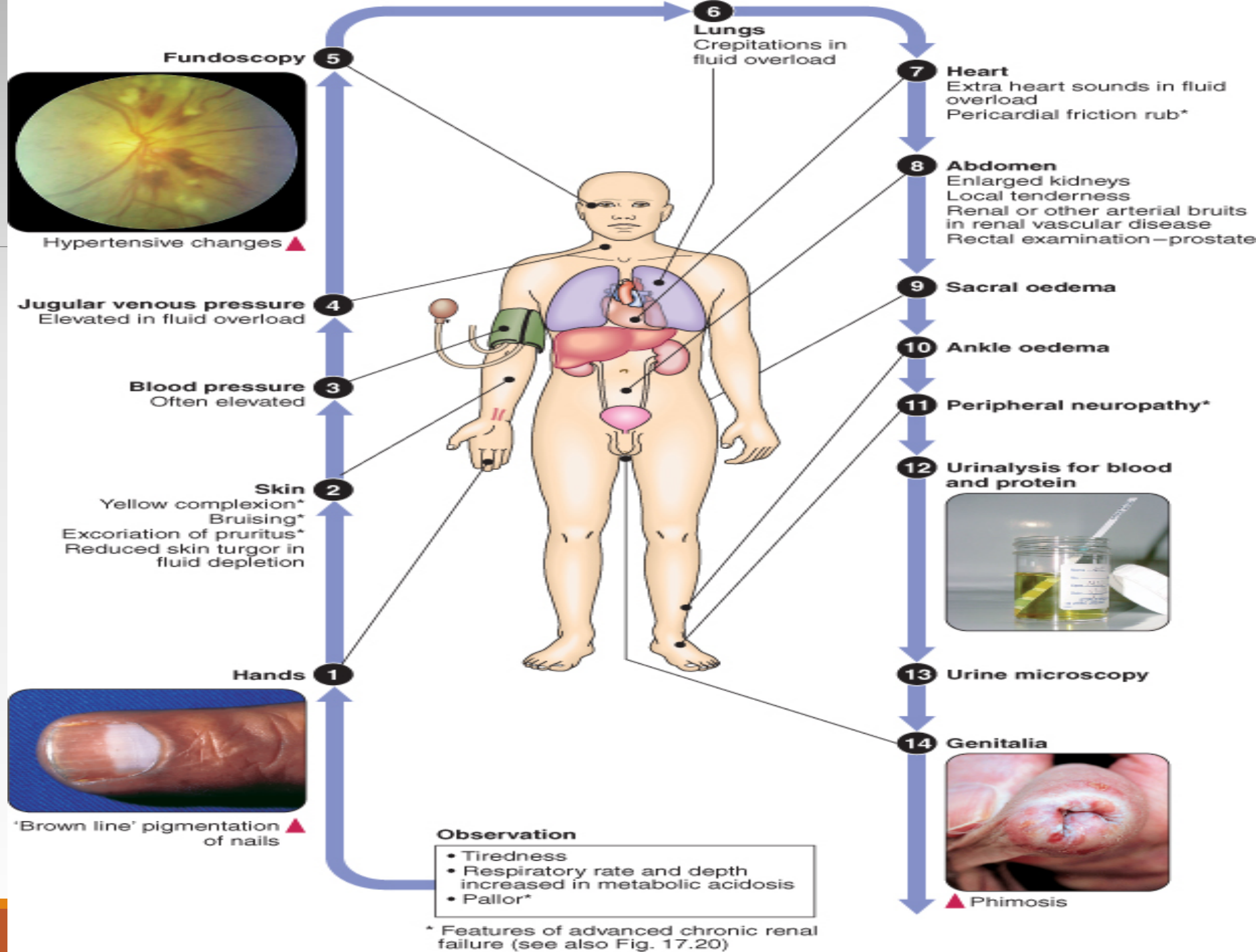
Laboratorní vyšetření (kreatinin, eGFR, K, Ca, P, albumin, KO, imunologie)

Neinvazivní zobrazovací metody (sono, IVU, pyelografie, CT, MRI, radionuklidy)

Invazivní metody (cystoskopie, pelvi-ureteroskopie, angiografie, biopsie)

Vyšetření moče

Klinické vyšetření ledvin a močových cest

Fyzikální vyšetření

Palpace:

Bimanuální palpace
(Israeliho hmat)

Zdravé ledviny jsou
nehmatné

Fyzikální vyšetření

Palpace:

Ureterální body

Bolest při ledvinné kolice

Fyzikální vyšetření

Poklep:

Tapottement

Bolest při zánětu

Funkční vyšetření ledvin

Vyšetření glomerulární filtrace

- Stanovení hodnoty kreatininu a močoviny
- Vypočítaná glomerulární filtrace eGFR (rovnice, odhad hodnoty funkce)
- Izotopové metody vylučování ledvin (kvantitativní stanovení)

Vyšetření tubulárních funkcí (koncentrační schopnost)

- Koncentrační schopnost
(odnětí vody, koncentrace moči až 1400 mmol/kgH₂O nebo 1030 g/kgH₂O)

Vyšetření denního vylučování minerálů

- Na, K, Ca (ve 24h sbírané moči)

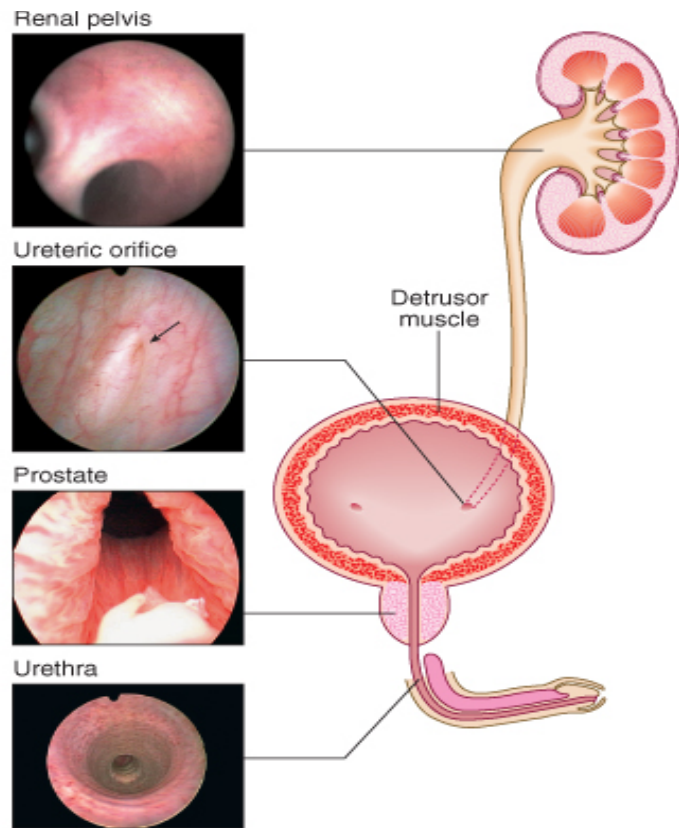
Klasifikace onemocnění ledvin, stratifikace rizika

Předpověď selhání ledvin: Vzorec CKD-epi eGFR (ml.min ⁻¹ .1,73m ⁻²) Albuminurie (mg/mmol kreatininu) nebo (mg/24 hodin) Doporučení: KDIGO 2012			Klasifikace albuminurie				
			A1		A2 (albuminurie)		A3 (proteinurie)
			Normální nebo mírně zvýšená		Středně zvýšená		Těžká
			< 3 mg/mmol < 30mg/24 h		3 – 30 mg/mmol mg/24h	30 – 300	> 30 mg/mmol > 300 mg/24h
G1	nad 90	(≥ 1,5 ml/s)	Nízké 0-1	Střední 1	Vysoké 2		
G2	60 – 89	(1,0-1,49 ml/s)	0-1	1	2		
G3a	45 – 59	(0,75-0,99 ml/s)	2	2	Velmi vysoké 3		
G3b	30 – 44	(0,5 – 0,74 ml/s)	2	3	3		
G4	15 – 29	(0,25 – 0,49 ml/s)	3	4+	4+		
G5	Pod 15	(pod 0,25 ml/s)	4+	4+	4+		

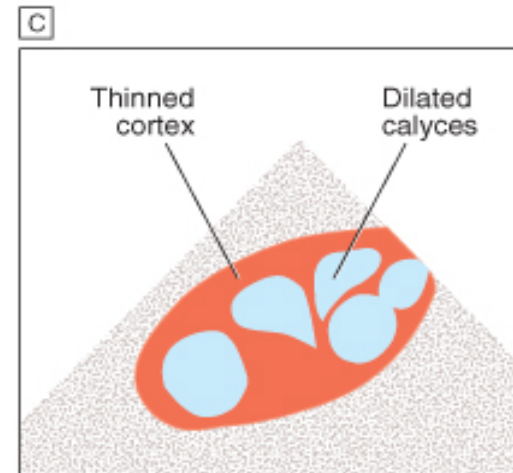
Rovnice pro výpočet eGFR: $CrCl = 186 \times (\text{creatinine in } \mu\text{mol/l}/88.4)^{-1.154} \times (\text{Age in yrs})^{-0.203} \times (0.742 \text{ if female}) \times (1.210 \text{ if black})$

Zobrazovací metody

Endoskopie vývodných močových cest

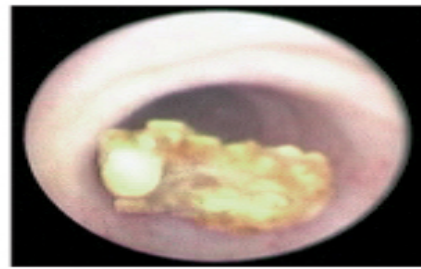

Sonografie

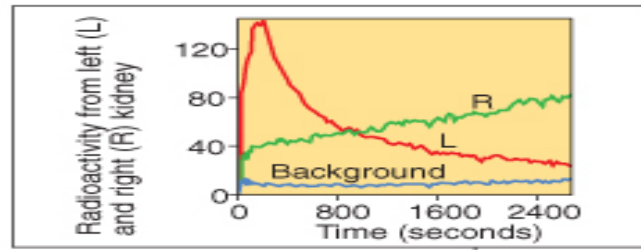

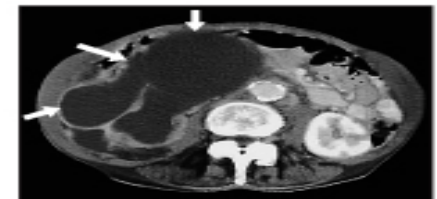
Zobrazovací metody

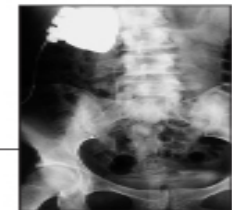
Stone in ureter (ureteroscopy)

Isotope renogram in right PUJ obstruction

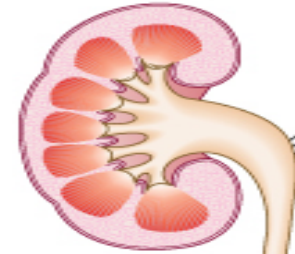
Right PUJ obstruction with dilated renal pelvis (arrows) (CT)

PUJ obstruction (antegrade pyelogram)

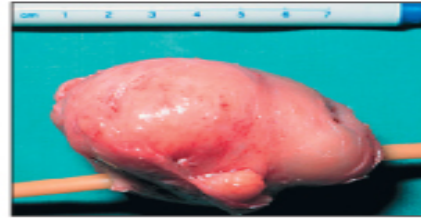

Ureterocele (IVU)

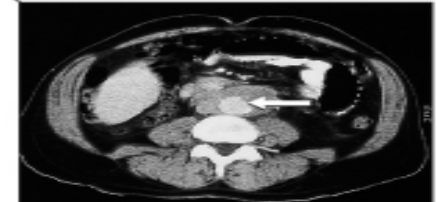
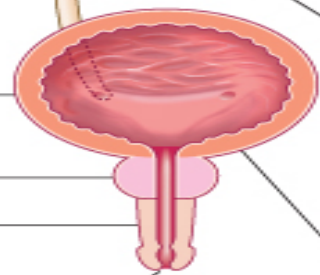

Transitional cell carcinoma of ureter (retrograde pyelogram)

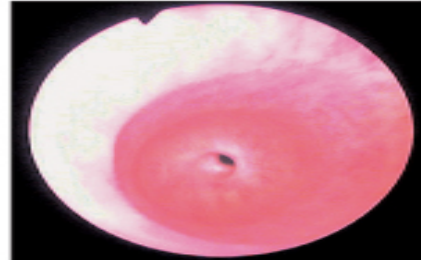
Ureteric tumour

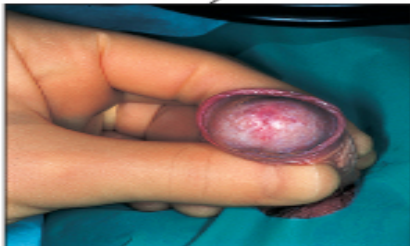
Benign prostatic hypertrophy

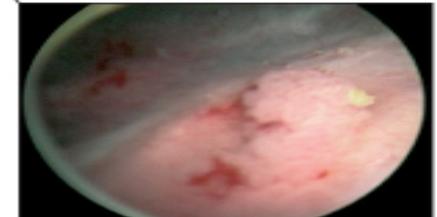
Retroperitoneal fibrosis (CT) with dilated ureter (arrow)

Urethral stricture

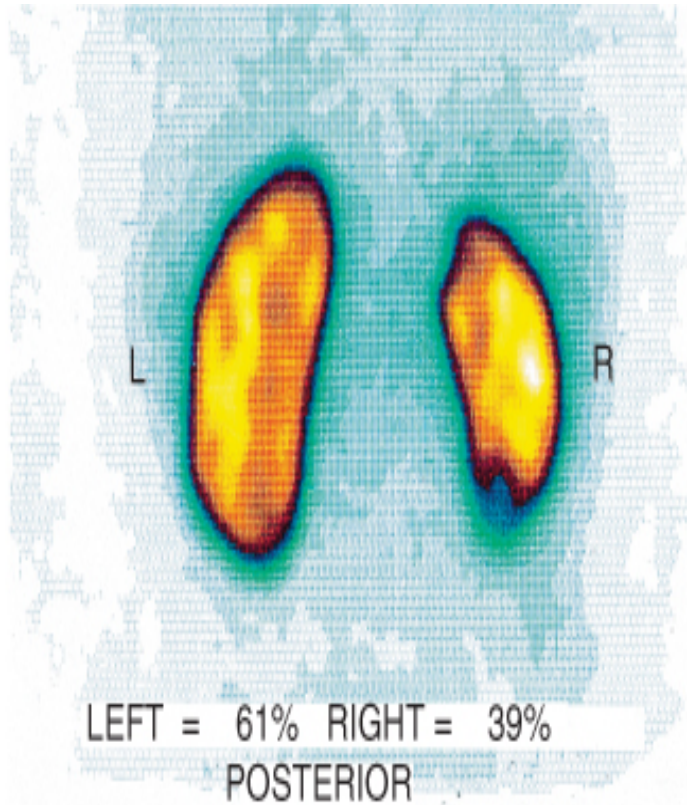
Meatal stenosis

Transitional cell carcinoma of bladder

Zobrazovací metody

^{99m}Tc DMSA renogram

Retrográdní pyelografie

Renální biopsie

Získání vzorku tkáně - mikroskopické, histologické vyšetření → cílená léčba

Punkce tenkou jehlou pod sonografickou kontrolou

Podmínky: normální hodnota TK, normální koagulační parametry, 24h kontrola v nemocnici

Indikace:

- Suspektní rychle-progredující glomerulonefritida (GN)
- Proteinurie a hematurie nejasného původu
- Nefrotický syndrom nejasné příčiny
- Akutní ledvinné selhání (AKI) nejasné příčiny
- Suspektní postižení ledvin u systémových onemocnění
- Rychlé zhoršování funkce ledvin u léčené glomerulopatie
- Podezření na rejekci transplantované ledviny

Vyšetření moče

Příprava a odběr:

Dezinfekce ústí uretry

Sbírat střední proud nebo
sterilně katetrizovanou moč (ženy)

Ranní vzorek (více koncentrovaná)

Sbíraná moč 3, 10 nebo 24 hodin

Moč chemicky: (papírek, přístroj)

PH

Glykémie

Bílkoviny

Hemoglobin

Bilirubin

Urobilinogen

Ketony

Vyšetření moče

Močový sediment:

Addis (10 hodin sbíraná noční moč)

- Erytrocyty 1-2 mil/24h
- Leukocyty 1-4 mil/24h
- Válce 100 000/24h

Hamburger (3 hodiny sbíraná moč)

- Erytrocyty 2000/min
- Leukocyty 4000/min
- Válce 60-70/min

Vyšetření mikroskopické:

Hematurie (erytrocyty v moči)

Leukocyturie (bílé krvinky, zánět)

Válce (válcové precipitáty z tubulů)

Krystaly (závisí na PH moči, kaménky)

Mikrobiologické vyšetření moče

Odběr ranní moči

Pečlivé omytí a desinfekce zevního ústí močové trubice

Vzorek středního proudu moči/katetrizovaná moč

Ponechat při pokojové teplotě a co nejdříve poslat na kultivaci

Stanovení typu bakterie/antibiotická citlivost, do 24 hours, $> 10^5$ bakterií pozitivní

Nejčastější patogeny: E coli, enterobacter, klebsiela

Syndromy

Leukocyturie

Proteinurie

Hematurie

Leukocyturie

Přítomnost bílých krvinek v moči

- Infekce močových cest (+ bakterie, UTI)
- ženy
- senioři
- diabetici
- těhotenství
- urolithiáza
- Hnis v moči (pyurie, zákal = bakteriální infekce)

Sterilní leukocyturie (kultivace negativní)

- Kapavka
- Trichomonáda, TBC, plísně, mykoplasma, chlamydie
- Tubulointersticiální nefropatie
- Nádor prostaty nebo močového měchýře
- Poranění uretry
- Močové kameny, vesikoureterální reflux

Proteinurie

Bílkovina v moči kvantitativně:

Albuminurie (30-300mg/24h)

Proteinurie (nad 300mg/24h)

Malá do 1.5 g/24h

Střední 1,5 to 3.5 g/24h

Velká nad 3.5 g/24h

Selektivní: převážně albumin

Neselektivní: globuliny, fibrinogen

Proteinurie podle místa vzniku:

Renální

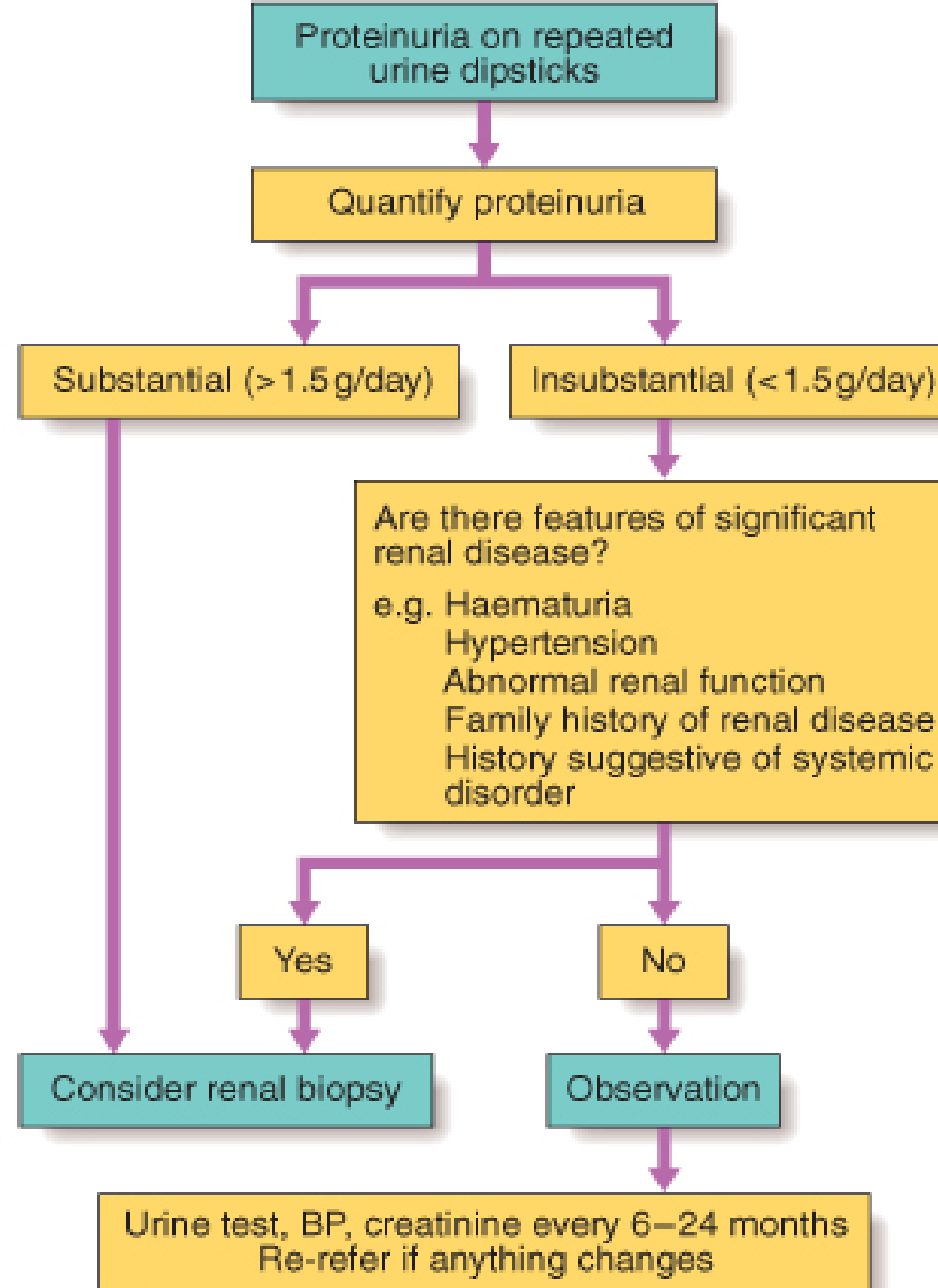
Glomerulární (onemocnění klubíček)

Tubulární (onemocnění tubulů)

Prerenální (zvýšení bílkovin v séru – paraprotein, Bence-Jonesova bílkovina)

Postrenální (nádory, infekce MC, srdeční selhání)

Diferenciální dg proteinurie

Hematurie

Mikroskopická:

(nemění barvu moče)

Fázový kontrast (glomerulus x močové cesty)

Glomerulonefritis (+ bílkoviny, válce)

Močové kameny, nádory

Infekce (+ leukocyty + bakterie)

Intersticiální nefritis

Celková infekční onemocnění

Po extrémní fyzické zátěži (pochodová)

Makroskopická:

(Mění barvu, 1 ml nebo více krve/litr moče)

Falešná (porfyrie, červená řepa, rifampicin)

- Močové kameny

- Nádory

- Traumata

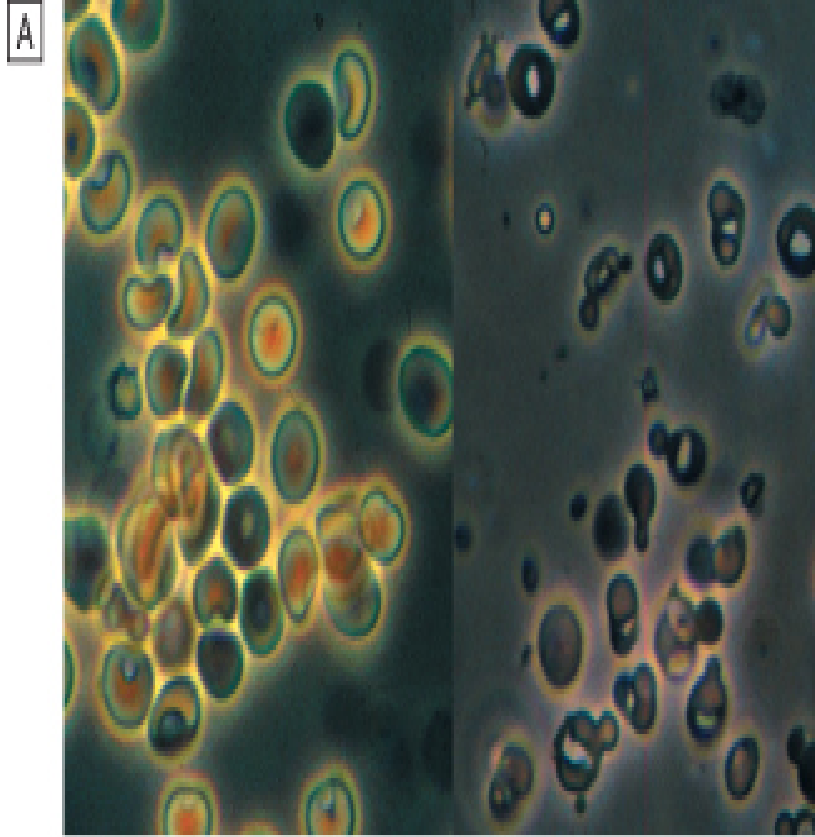
- TBC (+ leukocyturie bez bakterií)

- Cysty ledvin

- Zánět močového měchýře, infekce MC

- Poruchy koagulace (nemoci krve)

Hematurie

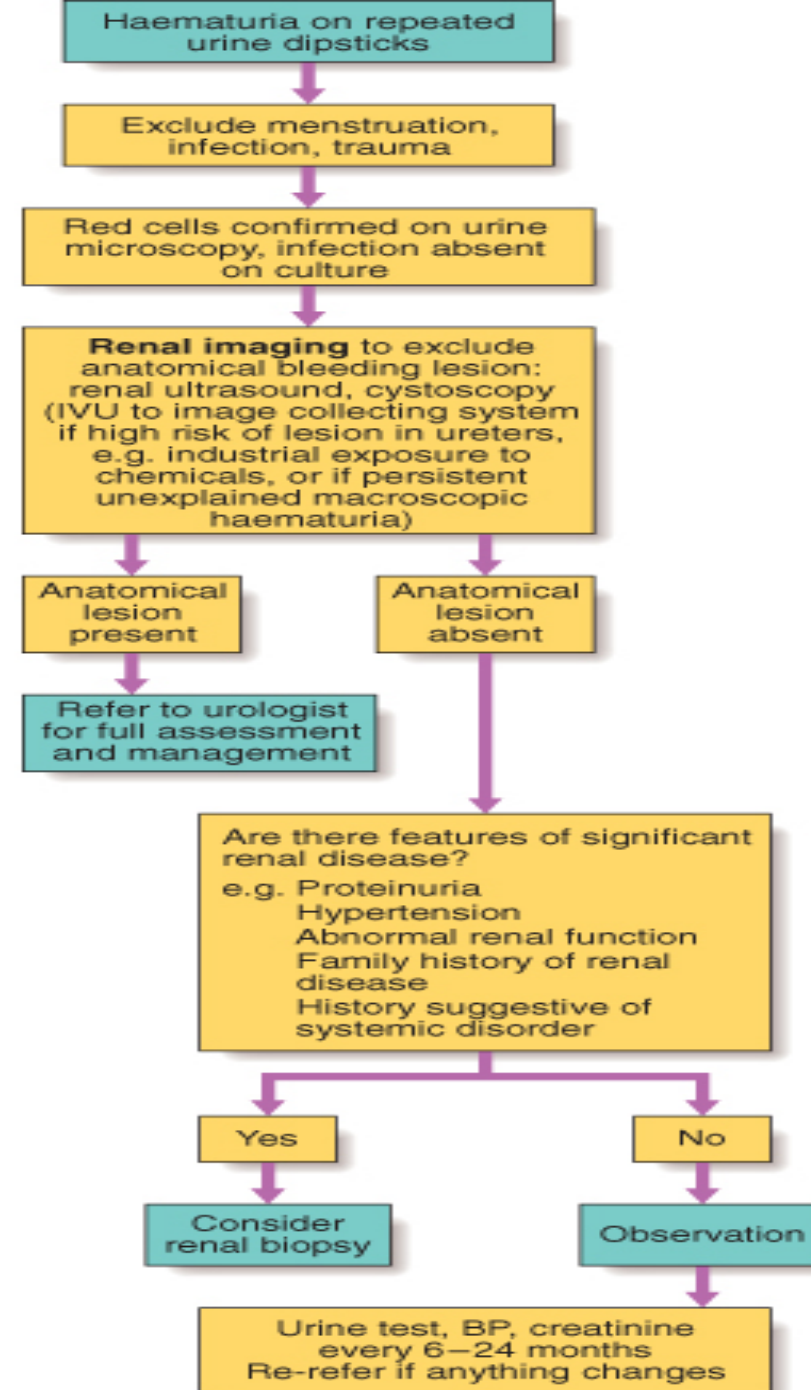

Vyšetření ve fázovém kontrastu

Vlevo: normální erythrocyty z
močových cest

Vpravo: poškozené erythrocyty
po průchodu glomerulem
(GN)

Diferenciální dg hematurie

Močové syndromy

---

1. Malá izolovaná proteinurie
2. Malá izolovaná hematurie
3. Velká izolovaná selektivní proteinurie
4. Velká neselektivní proteinurie
5. Proporcionální proteinurie a hematurie
6. Makroskopická hematurie

1. Malá izolovaná proteinurie

Bílkovina v moči **do 2g/24h**

Může být intermitentní (stresová, ortostatická) nebo trvalá

Je typická pro:

Diabetickou nefropatii, časně stadium

Městnavé srdeční selhání

Benigní nefrosklerózu

Remisi glomerulonefritidy

Hypertenzní postižení ledvin

2. Malá izolovaná hematurie

Mikroskopická hematurie a proteinurie **≤ 300mg/24h**

Je typická pro:

IgA - nefropatii

Vaskulitidy

Alportův syndrom

Nefropatii tenkých membrán

3. Velká izolovaná selektivní proteinurie

Proteinurie > 5g/24h

Erytrocyty nejsou nebo jen v malém množství

Je jasně typická pro minimální změny glomerulů u nefrotického syndromu.

4. Velká neselektivní proteinurie

Proteinurie **> 5g/24h** a **mírná hematurie**

Je typická pro:

membranozní a membranoproliferativní glomerulonefritidu (GN)

pokročilou diabetickou nefropatii

amyloidózu

fokální segmentální glomerulosklerózu jako součást Nefrotického sy

5. Proporcionální proteinurie and hematurie

Membranoproliferativní a mesangioproliferativní GN

3 typy podle proteinurie a erythrocyturie:

- Malá proteinurie $\leq 2\text{g}/24\text{h}$ s mikroskopickou hematurií
- Střední proteinurie $2\text{-}5\text{ g}/24\text{h}$ s mikro až makroskopickou hematurií
- Velká proteinurie $> 5\text{g}/24\text{h}$ s makroskopickou hematurií

6. Makroskopická hematurie

Makroskopická hematurie s mírnou proteinurií < 1.5g/24h

U některých akutních střevních nebo respiračních nemocí

U IgA - nefropatie

U nefropatie tenkých membrán

Klinické syndromy

Kombinace extrarenálních příznaků, močového nálezu, tíže poruchy ledvinové funkce a rychlosti jejího rozvoje.

Klinické syndromy

Syndrom	Diagnostické příznaky	Klinické příznaky
Asymptomatické močové abnormality	Malá proteinurie, hematurie, sterilní pyurie	
Akutní nefritický syndrom (GN)	Proteinurie, hematurie, leukocyturie, válce, poškozené erytrocyty	Otoky, hypertenze, oligurie, azotémie
Akutní selhání ledvin (AKI)	Náhlé zvýšení urey, kreatininu, oligo/anurie	Otoky, hypertenze, proteinurie, hematurie, pyurie
Chronické onemocnění ledvin (CKD)	Azotémie déle než 3M, anémie, ↑ fosfátů	Hypertenze, proteinurie, otoky, hematurie, polyurie, nykturie
Nefrotický syndrom	Proteinurie > 3,5g/d, dyslipidémie, hypalbuminémie	Otoky
Obstrukce močových cest	Hydronefróza, retence moči, oligurie, anurie, azotémie	Dysurie, hematurie, pyurie
Infekce močových cest (UTI)	Bakteriurie > 10 ⁵ , pyurie, ↑ CRP, polakisurie	Febrilie, malá proteinurie, hematurie, azotémia
Renální tubulární syndromy	Poruchy elektrolytů, metabolická acidóza, polyurie	Tubulární proteinurie, hematurie
Uremický syndrom	Azotemia > 3M, dyspepsie, multiorgánové poruchy, Kussmaulovo dýchání, pruritus	Otoky, hypertenze, anémie
Ledvinové kameny	Renální kolika, hydronefróza	Hematurie, pyurie

Shrnutí pro praxi

Základem je vyšetření moče a močového sedimentu

- Orientačně papírkem, při pozitivitě kvantitativně
- Vyšetřujeme vzorek ranní moče

Při nálezu erytrocytů a bílkovin myslíme na glomerulopatie

- Fázový kontrast, kvantitativní vyšetření

Při nálezu leukocytů a bakterií na IMC

- Samotná bakteriurie je často kontaminací